

**TØNSBERG
KOMMUNE**

– der barn ler

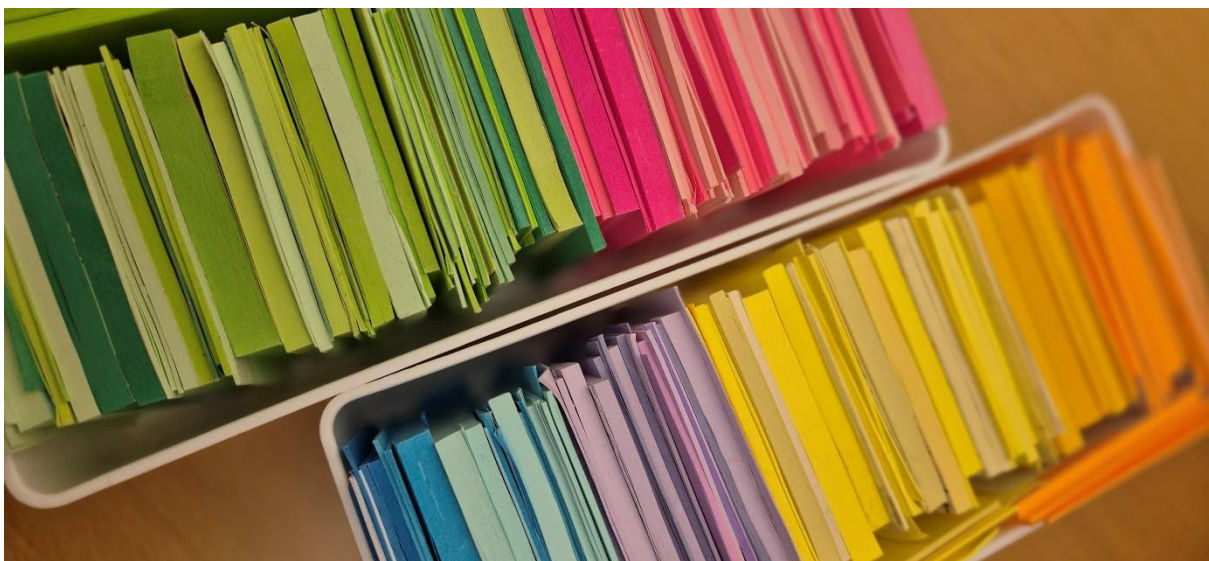
**Lokaldemokrati og innbyggermedvirkning
i Tønsberg kommune
2024-2033**

Innhold

SAMMENDRAG	5
1 FORMÅL MED PLANEN	6
Planen skal	6
Vi må løse utfordringer sammen med innbyggerne	6
Demokrati og demokratisk innovasjoner	7
Innbyggermedvirkning og samskaping	8
Hvorfor samskaping	8
Hvordan arbeider vi med samskaping	9
Hva er utfordringene med samskaping	9
Kommunens rolle	10
Innbyggernes rolle	10
2 HVA ER DAGENS SITUASJON	11
Et velfungerende demokrati	11
Demokrati er også god folkehelse	11
Tillit	12
Sosial ulikhet	12
Møteplasser - Folkebibliotekets brukes av mange i Tønsberg	13
Samfunnsdeltagelse i Tønsberg	13
En frivillighet i endring	14
Barn og unges deltagelse i samfunnet	14
3 HVILKE MÅL SKAL VI NÅ	16
Mål i Kommuneplan 2021-2033 Samfunnsdel	16
4 MÅL FOR PLAN FOR LOKALDEMOKRATI OG INNBYGGERMEDVIRKNING	19
Tønsberg kommunes innsatsområder	19
Innsatsområde 1 Involvere og skape engasjement	20

Hvordan involvere og skape engasjement	20
Innsatsområde 2 Virkemidler til innflytelse og påvirkning	22
Innsatsområde 3 Møteplasser i lokalmiljøet	25
Innsatsområde 4 Ung medvirkning	26
Litteratur	27
Nettressurser, Tønsberg kommunes planer:	28
Øvrige ressurser:	28
Vedlegg	29

Sammendrag

Bakgrunnen for arbeidet med å involvere innbyggerne, er troen på at man i felleskap kan komme frem til bedre beslutninger, til beste for kommunens innbyggere. Vi står overfor mange utfordringer både lokalt i kommunen, men også nasjonalt og internasjonalt som vi ikke greier å løse på et sted. Det må løses i fellesskap på tvers av kommune, sivilsamfunn, organisasjoner, kompetansemiljø, næringsliv og politikk. I kommuneplanen står det:

- *Tønsberg kommune tar med eksterne og interne samarbeidspartene på medvirkningsprosesser/samskaping på et tidlig stadium når kommunens tjenester skal utvikles.*

Plan for Lokaldemokrati og innbyggermedvirkning bygger på Nærdemokratiske ordninger i Nye Tønsberg, strategi og handlingsplan (2019). Videre bygger den på det utvikling og innovasjonsarbeidet som ble gjort i kommunen under pandemien, som har ført til nye måter å samarbeide på. Det er gjennomført en evaluering av ordningen høsten 2023. Våren 2024 er det gjennomført workshop med politikerne i utvalget for Kultur, idrett og folkehelse.

Når strategi og handlingsplanen ble vedtatt i 2019 forelå ikke Kommuneplanen for nye Tønsberg, slik at denne planen bygger på de mål og strategier som ligger i kommuneplan for 2021-2033. I kommuneplanen er målet å involvere innbyggere på et tidlig stadium i beslutninger som angår dem. Det skal legges til rette for at innbyggere kan føle tilhørighet til sitt nærmiljø, og kunne bruke sine ressurser. Planen forholder seg videre til FNs bærekraftsmål nr. 17.

Kommunens virksomheter legger inn mål og satsinger fra plan for Lokaldemokrati og innbyggermedvirkning i sine virksomhetsplaner og handlingsplaner.

Mål for planen

- 1) Involvere innbyggerne aktivt og skape engasjement for å videreutvikle Tønsberg som helhet og i lokalsamfunnet.
- 2) Gi innbyggerne virkemidler til innflytelse og påvirkning.
- 3) Utvikle kompetanse innen samskaping og brukerinvolvering.
- 4) Utvikle arenaer og møteplasser for deltakelse og læring.

Fire innsatsområder

- 1) Involvere og skape engasjement
- 2) Virkemidler til innflytelse og påvirkning
- 3) Møteplasser i lokalmiljøet
- 4) Ung medvirkning

1 Formål med planen

Godt fungerende samfunn vokser fram i samarbeid mellom myndigheter, innbyggere og sivilsamfunnet. Det er et viktig demokratisk prinsipp at så mange som mulig får mulighet til å medvirke i saker som angår dem selv.

Denne planen for Lokaldemokrati og innbyggermedvirkning beskriver hvordan kommunen legger til rette for at innbyggerne i Tønsberg kan delta og i og ta et medansvar for å utvikle Tønsberg som helhet og som lokalsamfunn. Planen beskriver hvordan innbyggerne gis virkemidler og mulighet til å påvirke i aktuelle saker og saker som angår innbyggerne. Hvordan legge til rette for et økt engasjement og interesse for å ta stilling til og medvirke i utvikling av lokalsamfunnet. Videre tar planen for seg hvordan vi skal sikre arenaer og møteplasser for medvirkning, deltagelse, læring og kompetanse på samskaping og brukerinvolvering.

Planen er bygd på plan for Nærdemokratiske ordninger i Nye Tønsberg kommune, strategi og handlingsplan (2019). Plan for lokaldemokrati og innbyggermedvirkning viderefører målene fra denne planen. Denne planen har innarbeidet relevante mål og satsinger fra kommuneplanens samfunnsdel (2021-2033), evaluering gjennomført høsten 2023 og politisk workshop våren 2024.

Planen skal

- 1) Involvere innbyggerne aktivt og skape engasjement for å videreutvikle Tønsberg som helhet og i lokalsamfunnet.
- 2) Gi innbyggerne virkemidler til innflytelse og påvirkning.
- 3) Utvikle kompetanse innen samskaping og brukerinvolvering.
- 4) Utvikle arenaer og møteplasser for deltagelse og læring.

Mål og delmål for dette finner man i kommuneplanens samfunnsdel, mens strategi, innsatsområder og tiltak er beskrevet i denne planen.

Planen har et 12 års perspektiv, men rulleres etter 4-6 år.

FNs 17 bærekraftsmål er verdens felles plan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene. Mål nr. 17 handler om at vi må samarbeide for å nå målene. Styrke virkemidler som trengs for å gjennomføre arbeidet, og bygge og fornye partnerskap for en bærekraftig utvikling.

Vi må løse utfordringer sammen med innbyggerne

Bakgrunnen for arbeidet med å involvere innbyggerne, er troen på at man i felleskap kan komme frem til bedre beslutninger, og at det er en verdi i seg selv at innbyggerne engasjerer seg i sitt nærmiljø.

Tønsberg står overfor mange globale, nasjonale og lokale utfordringer i tiden framover. Disse er knyttet til områder som befolkningssammensetninger og økende sosial ulikhet. Helseutfordringer og

utenforskap. Det er utfordringer knyttet til klima og miljø, mangfold og en økonomi som ikke strekker til. Demokratiet utfordres ved at færre bruker stemmeretten sin.

Dette er sammensatte utfordringer, såkalte samfunnsfloker, og krever at kommunen er omstillingsdyktig, innovativ, og bruker ressursene på best mulig måte. Dette løses ikke på et sted eller med en aktør. For å lykkes med å møte framtidens utfordringer må kommunen samarbeide med mange aktører, innbyggere, næringsliv, akademia og organisasjonslivet/frivilligheten mv for å finne fram til bærekraftige løsninger. FNs bærekraftsmål er et rammeverk for å jobbe helhetlig og systematisk med dette.

Det er også et godt folkehelseinitiativ å få være med på å påvirke sin egen hverdag og oppleve å være betydningsfull. Mestre deltakelse i samfunnet er svært sentralt for å lykkes med en god folkehelse.

Som samfunn må vi ikke bare finne de gode løsningene for i dag, men løsninger som tar vare på de behov som ligger i fremtiden uten å ødelegge for fremtidens generasjoner.

Demokrati og demokratisk innovasjoner

Demokrati stammer fra det greske demos; folk og kratia; styre, - folkestyre. Selv et velfungerende demokrati kan strekke seg mot mer demokrati uttalte Robert Dahl (1971), en innflytelsesrik forsker på makt og demokrati. Norge skåres som verdens mest demokratiske land. En tilstandsanalyse av det norske demokratiet utgitt i 2023 av Institutt for statsvitenskap ved Universitetet i Oslo oppsummerer at Norge har et velfungerende valgdemokrati med høyt nivå av åpenhet, likeverdighet og dialogisk demokrati. Eller litt mer folkelig et demokrati som er preget av at innbyggernes rettigheter, likeverd og rett og mulighet til å delta i dialoger står sterkt. Allikevel har vi mer å gå på både for å bevare et velfungerende demokrati og for å utvikle dette.

Rundt om i verden er det en økende interesse for demokratiske innovasjoner. I Norge får det utslag som blant annet innebærer å involvere innbyggere mer aktivt i utvikling av egen kommune i ulike ordninger lokalt. Forskeren Graham Smith (2009) betegner det som institusjoner eller prosesser som er spesielt designet for å øke og forbedre deltagelse i politiske prosesser.

Disse demokratiske innovasjonene deles inn i fire hovedkategorier. Deltagende budsjettering som har sin opprinnelse i Brasil, Porto Alegre hvor innbyggerne er med å spille inn og stemme over årlige budsjetter i kommunen. Den andre er innbyggerpanel/folkepanel hvor et uttrekk av innbyggere inviteres inn til å delta i dialoger rundt en sak eller tema. Det tredje er folkeavstemning og innbyggerinitiativ, og det fjerde er samskappingsprosesser, utvikle lokalsamfunnet sammen med kommune, innbyggere og andre aktuelle samarbeidspartnere.

I Tønsberg kommunes første plan for nærdemokratiske ordninger faller de planlagte tiltakene inn under deltagende budsjettering, innbyggerpanel og samskappingsprosesser. Evalueringen viser at det er ulike prosesser for samskaping som har ført til høyest skår på demokratiske forbedringer i Tønsberg. Disse tiltakene har i stor grad vært utviklet under pandemien fordi eksisterende tiltak ikke

var mulig å bruke på grunn av restriksjoner. Pandemien førte til utvikling og innovasjon av metoder. Det har vært gjennomført en pilot på innbygger panel. Deltagende budsjettering har ikke har vært utprøvd.

Innbyggermedvirkning og samskaping

Demokrati og medborgerskap er betegnelser som ofte blir nevnt sammen. I denne planen brukes innbyggermedvirkning som betegnelse. Innbyggermedvirkning brukes om en tilstand der en person blir regnet med, og kan regne seg selv som et fullverdig medlem av samfunnet. Det handler om identitet, tillit og delaktighet. I forhold til styrking av lokaldemokratiet innebærer det noe mer enn å avlegge sin stemme ved valg. Det er en invitasjon til å være med inn til å utvikle kommunen, men også en forventning om at vi som innbyggere tar i bruk denne invitasjonen og bidrar til lokal utvikling. For å få til dette på gode måter har Tønsberg i sin kommuneplan lagt vekt på at kommunen skal utvikles gjennom samskaping.

Mål i kommuneplanen satningsområde Innovasjon og samskaping

I Tønsberg jobber kommunen, innbyggere, næringsliv, frivillige og kompetansemiljø sammen for å skape fremtidens samskapingskommune.

Samskaping er ikke det samme som samarbeid, men en modell og en tilnærming hvor man finner frem til de gode løsningene sammen. Både som innbygger og ansatt vil det også være behov for å tilegne seg kunnskap om samskaping og hva det innebærer for medborgerskap og deltakelse i Tønsberg samfunnet.

Hvorfor samskaping

- Støtte opp under og utløser ressurser som er hos innbyggerne og deres familier og nettverk
- Utløse ressurser som ligger i sivilsamfunn, frivillighet/lag og foreninger
- Støtte opp under å utløse ressurser som er hos innbyggerne og deres familier og nettverk
- Bedre tjenester basert på lokal kunnskap
- Engasjement lokalt skaper bedre lokalsamfunn
- Bygger identitet og tilslutning hos innbyggerne
- Barn og unge tør si sin mening
- Foreldre får lyst til å bidra mer aktivt i skolens arbeid
- Bedre opplyste saker gjennom lokal innsikt

Som innbygger vil man få tilbud om å ha en mer aktiv rolle i å utvikle eget nærmiljø og tjenestene i kommunen. Det gir en mulighet, men også et ansvar for delta i samlinger, bidra med perspektiver, ideer og medvirkning.

Hvordan arbeider vi med samskaping

Samskaping skal ikke brukes i alle tilfeller, men egner seg godt når vi står overfor utfordringer som angår mange og som vi ikke har noen umiddelbare løsninger på. Når kommunen inviterer inn til samskaping må det foreligge en klarhet i hva innbyggerne inviteres inn til å bidra med.

Forhold som er viktig at avklares før vi tar i bruk samskaping:

- Hva er problemet eller utfordringen?

Er det sammensatte utfordringer vil et mangfold av stemmer kunne bidra til fremgang eller løsninger. Er det åpenhet for å slippe andre til, i tilfelle på hvilke måter slippes de til.

- Hva skal styrkes eller utvikles?

Når det er behov for å styrke eller utvikle noe som angår mange ulike personer og grupper er det behov for å innhente mange perspektiver, erfaringer og ideer.

- Hvem skal delta?

Hvem tenker vi kan være med å belyse saken på best mulige måter; kommunen, politikere, innbyggere, organisasjoner, kompetansemiljø, næringsliv mv.

- Hvordan organisere samskapingen?

Det er en lang rekke design som kan benyttes for å samskape. Det er viktig å velge et design som på best mulig måte legger til rette for å belyse formålet.

Noen viktige momenter i designet er;

- hvem skal delta
- hvordan legger vi til rette for en prosess som kvalifiserer og inkluderer deltakerne.
- Tydelig avklaring av hensikt, hvordan det er koblet til avgjørelser og veien videre.
- Hvordan sikre innsyn før, under og etter prosessen.
- Hvordan dokumentere.
- Avklare tidsbruk for deltakerne, det bør være effektivt for alle parter, men ikke på bekostning av kvalitet.
- Hvordan legger vi til rette for god dialog slik at alle kommer til ordet

Når samskaping brukes utforsker vi muligheter og prøver og feiler for å komme frem til nye og bedre løsninger. Dette er prosesser som er sammen med mange ulike aktører. For å lykkes med dette må det foreligge støtte fra ledere og politikere. Det må være trygt å delta i prosessene basert på en kultur hvor det greit å prøve og feile.

Hva er utfordringene med samskaping

Samskaping er en metode, men det er også en måte å tenke nytt om hvordan kommunen samarbeider. Det krever en innsats fra alle berørte parter på nye måter. Det er flere forhold som må avklares å være til stede for at potensialet ved samskaping skal forløses på den beste måten.

Samskaping krever kompetanseheving og ressurser. Det krever at det bygges tillit mellom de ulike partene, noe som bygges over tid. Tønsberg kommune har benyttet ulike former for samskaping og denne måten å medvirke på har skapt et stort engasjement hos de som deltar.

Samskaping har etter hvert fått et feste i Norge og det foreligger forskning som kan gi innsyn i hvilke utfordringer som det er greit å være klar over. Forsker Lars Kibro ved USN trekker fram:

- Samskaping kan være en skinnprosess.
- Det kan være en måte å avskrive ansvar på
- Samarbeid kan sies å være samskaping, men det er vanskelig å bryte mønstre
- Ansvar kan pulverisere når mange er involvert

Kommunens rolle

Kommunen legger til rette for utvikling av samfunnet og tjenestene, er arbeidsgiver og er ansvarlig for å legge til rette for lokaldemokratiet.

Når kommunen inviterer til samskapende medvirkningsprosesser er det ikke lenger kommunen som definerer hva problem og muligheter er alene. Da gjøres dette i et samspill med innbyggerne. Hensikten er å finne frem til gode løsninger *sammen med* og ikke til. Kommunens rolle kan deles inn i tre:

- Kommunen inviterer og leder prosessen.
- Kommunen deltar i prosessen og er en likeverdig part rundt bordet.
- Kommunen bidrar, men sitter ikke rundt bordet, men deltar med kompetanse, lokaler og tilskudd mv, mens det er andre aktører som eier prosessen.

Innbyggernes rolle

Det er ikke bare kommunens rolle som endrer seg ved samskaping men også innbyggerens rolle. Som innbygger blir man invitert inn til å innta en mer aktiv rolle i å utvikle eget lokalsamfunn. Når innbyggere inviteres inn skal de møte en kommune som tar initiativ og legger til rette for at innbyggere kan komme til ordet, fremme egne synspunkter, bli lyttet til på måter som gjør at innbyggeren ønsker og engasjerer seg og opplever dette som trygt og meningsfylt.

Rollen som innbygger endrer seg når det inviteres inn til samskaping. Det medfører at man som innbygger tar en mer aktiv rolle som elev, beboer, pårørende, er aktiv i ulike organisasjoner og foreninger og mer. For at vi skal lykkes med å legge til rette for samskaping som tilfører merdemokrati og gode løsninger er kommunen helt avhengig av at innbyggerne engasjerer seg og bidrar. Det medfører at om vi skal lykkes med å styrke lokaldemokratiet gjennom ulike medvirknings- og samskapingsprosesser må man som innbygger, lag og foreninger bidra aktivt for at det kan skapes gode løsninger sammen.

2 Hva er dagens situasjon

Et velfungerende demokrati

I forbindelse med kommunesammenslåingen i 2020 ble den første planen for Nærdemokrati vedtatt i Tønsberg kommune. Med et særskilt fokus på at i ny kommune blir det færre folkevalgte i forhold til antall innbyggere og flere innbyggere, vil det å styrke det lokale demokratiet kunne være med på å kompensere for dette. Fra 2020 har det vokst fram ny forskning, forståelse og verktøy som igjen utvider vår forståelse av hvordan lokaldemokratiet kan styrkes. I kommuneplans samfunnsdel 2021-2033, er det lagt vekt på samskaping som et særskilt satsingsområde (Innovasjon og samskaping). Samskaping og demokratiutvikling er gjennom de senere årene knyttet tett sammen både i forskning og som grunnlag for *den nye kommunen*, såkalt kommune 3.0.

Selv om Norge i et internasjonalt perspektiv lykkes på mange felt med demokratiarbeidet, er det klare forbedringsområder. Synkende valgdeltagelse at vi engasjerer oss mer ad hoc, og ikke gjennom etablerte strukturer. Å engasjere seg når gravemaskinen står klar er for sent. Derfor er det behov for å utvikle demokratiet, legge til rette for ulike ordninger av demokratisk innovasjon som retter seg mot å styrke lokaldemokratiet. I tillegg kunne være et strategisk verktøy for å styrke innovasjonskapasiteten sammen med innbyggere for å finne fram til gode løsninger.

Demokrati er også god folkehelse

Bakgrunnen for arbeidet med å involvere innbyggerne, er troen på at man i fellesskap kan komme frem til bedre beslutninger. Verdien av at innbyggere engasjerer seg i lokalsamfunnet, bygger forståelse for beslutninger, som igjen danner grunnlag for tilslutning til disse.

Et velfungerende folkestyre har en klar folkehelsedimensjon. Muligheten for å være med å delta i å påvirke egen hverdag. Oppleve å være til nytte og kunne bidra, mestre å være medvirkende og komme med egne tanker og ideer, oppleve å være betydningsfull i samfunnet er alle forhold som er sentrale i å bygge helsefremmende samfunn. Folkehelseloven har som formål å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller gjennom systematisk arbeid.

Det er en økende andel av befolkningen, spesielt blant unge som oppgir at de føler seg ensomme. I flere ulike medvirkningsprosesser i Tønsberg gjennom de siste årene trekkes behovet for lavterskel møteplasser i lokalmiljøet frem. Mangel på kollektivtransport spesielt for utkanten av kommunen, gjør det vanskelig å oppsøke tilbudene som ligger i sentrum. Det er derfor et behov for mer lokale møteplasser.

Fra arbeidet med evaluering av planen kommer det fram et ønske om å ha møteplasser hvor kommunens politikere kan møte innbyggere både planlagt og mer uformelt.

Tillit

Tillit brukes ofte som indikasjon på hvor velfungerende et demokrati er. I Norge er det høy grad av tillit til myndigheter og høy grad av sosial tillit. Tillit er sentralt for om folk følger regler og restriksjoner som vi så under Covid-19.

Høy grad av sosial tillit handler om at vi stoler på andre mennesker. I Norge er det høy grad av sosial tillit. I Innbyggerundersøkelsen i 2021 ble tillit lagt inn som nytt tema. Det er et økende fokus på tillit fra myndighetene og en bekymring for at det er viktig å ta vare på det fortrinnet Norge har med høy grad av tillit.

Det får betydning for flere viktig forhold som:

- Deltagelse i politikken og samfunnet for øvrig.
- Mer tolerant overfor minoriteter.
- Ser lysere på muligheten over å bestemme over eget liv.
- Samarbeider bedre med andre.
- Tillit er viktig faktor for å forebygge ensomhet.

Innbyggerundersøkelsen viser at personer som er i betalt arbeid har mer sosial tillit. Deltagelse i frivillighet og høy grad av tillit, går også hånd i hånd. Mens arbeidsledige rapporterer mindre grad av tillit. Generelt har kvinner høyere tillit til offentlige institusjoner enn menn.

Tillit dreier seg også om å bygge gode relasjoner og dette er helt avgjørende for å lykkes med samarbeid på tvers av strukturer og mennesker for å oppnå resultater.

Sosial ulikhet

Sosial ulikhet eller sosiale forskjeller handler om ulikhet i befolkningen. Økonomisk ulikhet er ofte del av det som skaper sosial ulikhet, men også forhold om utdanningsnivå har betydning. For å lykkes med å legge til rette for medvirkning på måter som inkluderer innbyggere må vi ha et blikk på hvilke forutsetninger den enkelte har for å delta. Dette påvirker hvordan vi legger til rette for medvirkning fra utvelgelse til design og bruk av metoder. I Tønsberg kommunes levekårsundersøkelse fra 2020 (s.2):

Å ha tilgang til tilstrekkelige økonomiske ressurser gir trygghet og forutsigbarhet. På den annen side består et godt liv av så mye mer slik som å ha et trygt sted å bo, et godt sosialt nettverk og god helse. Norge har sterke tradisjoner for tilrettelegging av et bredt kunnskapsgrunnlag om levekår.

Tønsberg er delt inn i 25 levekårs soner basert på eksisterende grunnkretser i kommunen. Hver sone har mellom 1500 og 2500 innbyggere. Undersøkelsen viser geografiske ulikheter med enkelte opphopinger av levekårsutfordringer i Sentrum, Kaldnes og Træleborg. Mens områder som Husvik og Nes/Husøy har få levekårsutfordringer. For kommunen for øvrig er ikke levekårsbildet preget av store geografiske forskjeller. Tønsberg skårer stort sett likt med andre sammenlignbare kommuner.

Valgdeltagelse ved Kommune- og fylkestingsvalg i 2023 viser noe av det samme bilde, her får vi ikke resultat på samme grunnkretser, men Presterød som skårer høyt på levekårsundersøkelsen er den valgkretsen med høyest valgdeltagelse med 67% mens Tønsberg sentrum har en valgdeltagelse på

57%. Tønsberg hadde lavere valgdeltagelse enn landsgjennomsnittet ved siste valg. Generelt så er valgdeltagelse lavere ved lokalvalg i hele landet.

Møteplasser - Folkebibliotekets brukes av mange i Tønsberg

Folkebibliotek brukes av en høy prosentandel av befolkningen. Bibliotek er åpent for og brukes av ulike mennesker i ulike aldre og livssituasjoner.

Biblioteket kan bidra med å gjøre muligheten for medvirkning enda mer tilgjengelig i et rom som allerede har lav terskel. Det er samtidig viktig at den enkelte fagansvarlige i administrasjonen som har best oversikt over det aktuelle fagområdet, er den som holder i de konkrete medvirkningsprosessene. Ulike prosesser i ulike avdelinger vil kreve ulike tiltak for medvirkning og samskaping og biblioteket kan være en god arena i mange av disse, men med tilpassede opplegg fra sak til sak. Biblioteket kan bidra med å nå grupper som vanligvis ikke deltar i medvirknings- og høringsprosesser allerede.

Det er et mål å skape et godt klima for saklig og kritisk samtale og debatt, der vi også har som mål å bedre forståelse av samspillet mellom politikk og administrasjon og drive god folkeopplysning om politiske prosesser. Som en del av dette kan biblioteket brukes som en møteplass også mellom folkevalgte og innbyggere.

Bakgrunn og forankring

Folkebibliotek er en lovpålagt kommunal tjeneste. Alle som befinner seg i kommunen, enten de er på besøk, bor i kommunen eller soner i fengsel, skal få bibliotekstjenester. Knyttet til nærdemokrati er spesielt formålsparagrafens andre linje relevant: "Folkebiblioteket skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt". Videre er nasjonal bibliotekstrategi "Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023 (2025) - Rom for demokrati og danning" et styrende dokument. Lesing er en grunnleggende ferdighet og en forutsetning for et bærekraftig og opplyst samfunn.

Arbeid for plan for skolebibliotek er i ferd med å startes opp. Arbeid med denne planen bør sees i sammenheng med arbeid med nærdemokrati.

Samfunnsdeltagelse i Tønsberg

Handlingsplanen for Nærdemokratiske ordninger som ble vedtatt våren 2019 har som formålet å styrke og utvikle demokratiet i Tønsberg kommune gjennom at innbyggere involveres mer aktivt i å være med på å utvikle kommunen som helhet og lokalsamfunnet. Ordningen skal også sikre innbyggere virkemidler for innflytelse og påvirkning.

En ønsket effekt av dette er at en større andel av befolkningen benytter stemmeretten ved valg. Valgdeltagelse er en viktig del av vårt demokrati.

En frivillighet i endring

Det er godt å bo i Norge, men framskrivninger viser oss at det er mange utfordringer og ikke nok ressurser til å møte disse. Utfordringer som en aldrende befolkning, økende grad psykiske helseplager, utenforskap og ensomhet, færre hender til å løse oppgavene, global oppvarming og andre miljøutfordringer er noen av de komplekse problemene kommunen står overfor. Disse kan ikke løses på et sted, men krever samarbeid på nye måter; FNs bærekraftsmål nr. 17.

Frivillighet er en viktig kilde til å være en del av et felleskap, oppleve mening, engasjement og mestring for å nevne noe. Alle viktige for å fremme en god folkehelse.

Samtidig viser arbeidet med Tønsberg kommunes Frivillighetsplan at færre av oss vil forplikte oss til frivillige oppgaver over tid. Det er mellom 7 og 9% av befolkningen som forplikter seg til å bidra med 10 timer eller mer pr. mnd. viser nasjonale undersøkelser Frivillig Norge gjennomfører årlig. Tønsberg har et rikt frivillighetsliv, men fra dialogmøtene mellom frivilligheten og kommunen kommer det fram at det er krevende å rekruttere og beholde nye frivillige, spesielt foreldregenerasjonen gir uttrykk for at det er krevende å være frivillig i en hektisk hverdag. Det innebærer en trend hvor frivillighet profesjonaliseres gjennom lønnede tillitsvalgte og aktivitetsledere. Det medfører også en dreining mot at sosiale entreprenører blir en viktig aktør for å få til gode tilbud i kommunen.

Det oppstår nye former for frivillighet som er mer ad hoc knyttet til et mer kortsiktig formål. Andre former for frivillighet oppstår gjennom selvorganiserte aktiviteter og tiltak lokalt i større og mindre grupper. Sosiale medier er en kanal hvor mange engasjerer seg og bygger sosiale relasjoner.

Dette utfordrer oss til å finne frem til nye løsninger for å nå innbyggere gjennom både møteplasser og ulike digitale kanaler.

Gjennom Tønsberg kommunes frivillighetsplan 2023-2026 legges det opp til å styrke samarbeidet mellom frivilligheten og kommunen. Kommunen skal legge til rette for et mangfoldig frivillighetsliv, utvikle gode møteplasser og styrke kommunikasjonen mellom frivilligheten og kommunen. Dette gjøres blant annet gjennom dialogmøter mellom frivillighet, sivilsamfunn, administrasjon og politikere på kommunenivå to ganger hvert år. Det er opprettet et samarbeidsutvalg mellom kommunen og frivillighet som har som oppgave å planlegge og gjennomføre dialogmøtene.

Barn og unges deltagelse i fritidsaktiviteter er i endring. Ungdata junior (2022) viser at 84% av barn med høy sosioøkonomisk status er med på faste fritidsaktiviteter, men kun 67% av barn med lav sosioøkonomisk status er det samme. I undersøkelsen Ung fritid 2023 pekes det på flere barrierer for deltagelse, som mangel på kunnskap om aktiviteter og tilbud. Det pekes videre på at det er for få frivillige til å drive aktivitetene.

Barn og unges deltagelse i samfunnet

Kommunen trenger alle tilgjengelige ressurser for å skape gode lokalsamfunn, ikke bare de voksne, barn og unge er også en viktig ressurs. Medvirkning for barn og unge er styrket i den offentlige forvaltningen gjennom lovverk og i praksis. Det gjenstår imidlertid en del arbeid for at barn og unge

skal få reel medvirkning i saker som angår dem. For at vi skal få dette til har vi behov for å tenke nytt om hvordan vi involverer og utvikle både metoder, strukturer og en kultur for medvirkning.

Arbeidsforskningsinstituttet foretok i 2022 en kunnskapsgjennomgang av barn og unges medvirkning i kommunene. Den oppsummerer slik:

«På begynnelsen av 2000-tallet var ungdoms deltakelse og innflytelse lite belyst i norsk forskning. To tiår senere ser vi at det nå finnes en del forskning på ung medvirkning, men at det er lite systematisk kunnskap om medvirkningsmetoder med unge; hvilke metoder som anvendes og hva de resulterer i, og spesielt når det kommer til involvering av ungdom og utsatte grupper.»
(AFI Rapport 2022:07, s 4)

Tønsberg kommune jobber med å kvalifisere og styrke barn og unges mulighet for medvirkning, og har et spesielt fokus på medvirkning på deres premisser på arenaer som barn og unge er en del av i hverdagen som barnehage, skole og fritidsarenaen. Et av kommunens mål i kommuneplanens samfunnsdel er:

I samhandling med barn og unge skaper Tønsberg varierte arenaer for inkludering og mangfold, mestring og aktivitet.

Dette innebærer at kommunen skal sikre at barn og unge har innflytelse og involveres i beslutninger som angår dem og at barn og unge skal involveres i å skape varierte og allsidige fritidsaktiviteter og arenaer.

Barnekonvensjonens artikkel 12 viser til at alle barn har rett til å si sin mening, og bli tatt på alvor. Dette er en menneskerettighet. Som myndighet har vi en forpliktelse til å legge til rette og skape arenaer for å la barn og unge komme til ordet og fremme sine synspunkter, meninger og bli hørt i politiske saker som angår dem.

3 Hvilke mål skal vi nå

Viktige føringer for kommunens arbeide med lokaldemokrati og innbyggermedvirkning er Kommuneplans samfunnsdel 2021-2033 og kommunens misjon og visjon:

Sammen skaper vi en nytenkende trygg og bærekraftig kommune – der barn ler.

Den første planen for demokratiutvikling og forbedringer i nye Tønsberg kommune var en strategi og handlingsplan for Nærdemokratiske ordninger i Nye Tønsberg, vedtatt våren 2019. Plan for Lokaldemokrati og innbyggermedvirkning tar med seg mål og strategi fra den første planen og innlemmer dette med kommuneplanens samfunnsdel i en oppdatert plan for lokaldemokrati og innbyggermedvirkning i Tønsberg.

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Norge har forpliktet seg til å jobbe for å nå målene. I kommuneplanens samfunnsdel er 9 av de 17 bærekraftsmålene valgt ut og prioritert.

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet for å få dekket sine behov.

Satsingsområde 17 som handler om å samarbeide om å nå målene er særlig relevant for denne planen, og en forutsetning for å lykkes med bærekrafts arbeidet, men også i å skape demokratiske forbedringer i Tønsberg.

Mål i Kommuneplan 2021-2033 Samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel beskriver hvilke kvaliteter vi ønsker å oppnå for Tønsbergssamfunnet. Det er særlig tre innsatsområder, Innovasjon og samskaping, Helsefremmende og inkluderende stedsutvikling og Trygge oppvekstmiljø, som er viktig for denne planen. I det følgende trekkes frem noen sentrale mål i kommuneplanen.

Innsatsområde	Delmål	Slik gjør vi det
Innovasjon og samskaping		
I Tønsberg jobber kommunen, innbyggerne, næringsliv, frivillighet og kompetansemiljøer sammen for å skape fremtidens samskapingskommune. Tønsberg kommune har en høy kompetanse og en kultur for nytenking/innovasjon som bygger sosial-, miljø og økonomisk bærekraft. 	Tønsberg kommunes innovative tilnærming bidrar til økt kvalitet og mer effektiv ressursutnyttelse. Tønsberg kommune har høy digital kompetanse. Tønsberg kommune tar med eksterne og interne samarbeidspartnere på medvirkningsprosesser/ samskaping på et tidlig stadium når kommunens tjenester skal utvikles.	Ta i bruk samskaping som et bærende prinsipp i kommunen som bidrar til økt tjenestekvalitet og brukertilfredshet. Benytte en samskapende tilnærming som sikrer mangfold og integrering. Sørge for at ansatte har kunnskap om samskaping, og ulike verktøy og metoder for dette. Invitere eksterne samarbeidspartnere og innbyggere på tvers av flere generasjoner inn i kommunens prosesser som en likeverdig part gjennom samskaping for å utvikle fremtidens kommune. La samskapingsprosesser bidra til et mer bærekraftig samfunn, som gir oss sosial, miljømessig og/eller økonomiske gevinster for både kommunen, innbyggere og eksterne samarbeidspartnere.

Innsatsområde	Delmål	Slik gjør vi det
Helsefremmende og inkluderende stedsutvikling		
I Tønsberg har vi helsefremmende hverdagsliv 	I Tønsberg blir alle sett og verdsatt. I Tønsberg får alle brukt sine ressurser. I Tønsberg er folk aktive, trives og kan bo hele livet.	Legger til rette for at innbyggerne føler tilhørighet til nærmiljøet sitt. Motiverer innbyggere til å ta vare på seg selv og sine omgivelser. Jobbe systematisk med å redusere reproduksjon av sosiale ulikheter. Tilrettelegge, støtte og oppfordre frivillige i alle aldre til å bidra til å løse samfunnsoppgaver. Skape mangfold av møteplasser i by og lokalsamfunn som fremmer og stimulerer til kontakt mellom mennesker på tvers av ulikhet og generasjoner.

Innsatsområde	Delmål	Slik gjør vi det
Trygge oppvekstmiljø		
I samhandling med barn og unge skaper Tønsberg varierte arenaer for inkludering og mangfold, mestring og aktivitet 	I Tønsberg opplever alle barn og unge å tilhøre et inkluderende og trygt fellesskap. I Tønsberg opplever alle barn og unge like muligheter for en god oppvekst som rustet for framtida. I Tønsberg opplever alle barn og unge trygge nærmiljø.	Sikre at barn og unge har innflytelse og involveres i beslutninger som angår dem. Sørge for at barn og unge får bidra til å utvikle sine nærmiljø med kommunen og andre aktuelle samarbeidspartnere. Øke fokuset på trivsel og levekår i områder som er belastet i henhold til levekårsundersøkelsen Involvere barn og unge i å skape varierte og allsidige fritidsaktiviteter og arenaer. La barn og unge være med på å sette mål i samarbeid med tjenestene.

4 Mål for plan for lokaldemokrati og innbyggermedvirkning

Bakgrunnen for arbeidet med å involvere innbyggerne, er troen på at vi i felleskap kan komme fram til bedre beslutninger gjennom samarbeid og samskaping. Samt at det å være med på å utvikle eget lokalsamfunn i seg selv blir sett på som verdifullt.

Mål for plan for lokaldemokrati og innbyggermedvirkning videreføres fra strategi for nærdemokratiske ordninger i Tønsberg.

Mål for planen

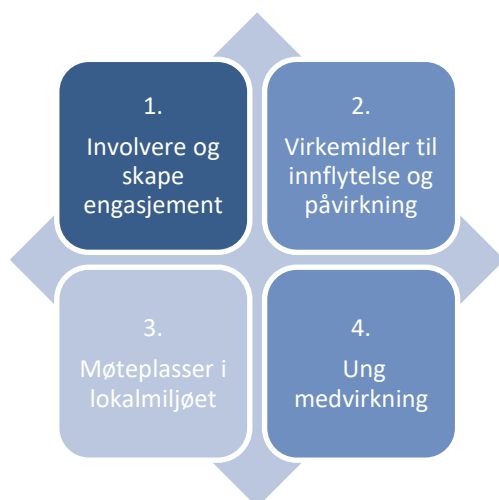
- 1) Involvere innbyggerne aktivt og skape engasjement for å videreutvikle Tønsberg som helhet og i lokalsamfunnet.
- 2) Gi innbyggerne virkemidler til innflytelse og påvirkning.
- 3) Utvikle kompetanse innen samskaping og bruker involvering.
- 4) Utvikle arenaer og møteplasser for deltakelse og læring.

Dette skal gjøres gjennom

- Å tilby strukturert samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjoner på kommunenivå og i nærmiljøene.
- Å benytte og utvikle en rekke ulike metoder og verktøy for målrettet involvering tilpasset det aktuelle behovet.
- Intern bevisstgjøring og en kompetanseheving i kommunen.

Tønsberg kommunes innsatsområder

Temaplanen har fire innsatsområder basert på plan for Nærdemokratiordninger og gjeldende utfordringsbildet

Innsatsområde 1 Involvere og skape engasjement

Utfordringsbildet

* Aldrende befolkning med behov for tjenester.	* Økonomiske handlingsrom endrer seg.
* Frivillighet i endring, mer ad hoc engasjement.	* Færre som forplikte seg til å organisere.
* Mange barn og unge er ikke medlem i en organisasjon.	* Sosial ulikhet i grupper av befolkningen, og mellom lokalområder i kommunen.

Hvordan involvere og skape engasjement

Tønsberg kommune skal gå i retning av å være en samskapende kommune. Det er en lang rekke metoder og modeller for å øke involvering og engasjement. Det handler om å tilegne seg og ta i bruk metoder for involvering som skaper engasjement for ulike saker i kommunen. Det handler om hvordan legge til rette for å inkludere til deltagelse, invitere inn til samarbeid på måter som gjør innbyggeren føler trygg på at det er greit å delta, at de får innsyn i hensikt og utfall med sin deltagelse. Det handler om å øke kunnskapen om demokratiske prosesser, forholdet mellom politikk og administrasjon. Øke valgdeltagelsen gjennom tilrettelegging, involvering og målrettet informasjon.

For å skape deltagelse må vi som kommune legge til rette for dette gjennom å høre på hva som motiverer til deltagelse og hvordan kommunen kan legge til rette for dette. Forskning viser oss at det er ikke en metode som passer for alle. Vi ser at når vi kan legge til rette for ulike måter å kunne medvirke på skapes det engasjement og motivasjon til å delta igjen.

Det kreves tilrettelegging i form av å:

- Inkludere alle, og lage møteplasser som det føles godt å dela på
- La alle komme til ordet og kan få lagt fram sine forslag
- Bruke et forståelig språk
- Ivareta innspill på gode måter
- Legge til rette for innsyn i saker både før under og etter deltagelse.

Sånn gjør vi det

- Det skal legges til rette for innbyggermedvirkning på et tidlig tidspunkt i alle planer og prosesser, eventuelt avklares at medvirkning ikke er hensiktsmessig.
- Informasjon/metodehåndbok over de mest brukte metodene.
- Legge til rette for formelle og uformelle møter mellom innbyggere og politikere.
- En tydelig kommunikasjonsstrategi ut til innbyggere.

Nye tiltak

- Gi innbyggere kunnskap om og forståelse for politiske prosesser og kommunal forvaltning.
- Legge til rette for opplæring av ansatte.
- Biblioteket informerer om planprosesser, gjør de tilgjengelige for innbyggerne.

Innsatsområde 2 Virkemidler til innflytelse og påvirkning

Utfordringsbildet

- Innbyggers mulighet til å være med å påvirke beslutningsprosessen.
- Tillit i Norge er høy, men ikke noe vi kan ta for gitt viser utviklingen. Innbyggere som engasjerer seg som frivillige har høyere tillit.
- Nye former for involvering gjennom demokratisk innovasjon
- Valgdeltagelsen synker, og det er geografiske forskjeller i Tønsberg på deltagelse.
- Ved valget i 2023 deltok 61,7% i Tønsberg, er lavere enn landet.

Nærdemokratiske ordninger er felles betegnelse på ulike systemer og modeller for hvordan innbyggere kan engasjere seg i deltagelse i sitt lokalsamfunn. Det finnes flere ulike modeller for hvordan dette skal gjøres. Hensikten er å legge til rette for at innbyggere kan engasjere seg i saker som angår eget lokalsamfunn og være med på å påvirke disse. Ordningene kan være formaliserte i egne utvalg eller være et samarbeid mellom ulike lag og foreninger og sivilsamfunn som har en lokal tilhørighet. Hensikten er å bidra til:

- Skape nærhet til politiske beslutningstakere
- Øke lokalt engasjement og politisk interesse i lokalbefolkningen
- Gi bedre lokalt tilpassede beslutninger
- Bedre kommunale tjenester gjennom lokalkunnskap
- Bidra til å skape lokal identitet og stolthet

Folkepanel også betegnet som innbyggerpanel er demokratiske innovasjoner som legger til rette for deltagelse, innflytelse, drøftinger og dialoger blant innbyggerne. Folkepanel brukes både nasjonalt og internasjonalt når det er komplekse spørsmål som angår innbyggerne, eksempel på dette kan være klimakrisa, byutvikling, sammensatte sosiale utfordringer.

Folkepanel er tilfeldig utvalgte innbyggere som inviteres til å komme med sine erfaringer og kunnskap for å komme fram til nye løsninger.

Digitalt innbyggerpanel er nye former for samarbeid med kommunens innbyggere. Det innebærer at du som innbygger kan stille deg til rådighet for å svare på spørreundersøkelser, brukertester eller fysiske møter for å dele din mening eller innsikt i en konkret sak. Du deltar på det som interesserer deg.

Dialogmøte mellom frivillighet og kommunen på kommunenivå. Frivilligplanen legger opp til å styrke samarbeidet på kommunenivå mellom frivillighet og kommune med dialogmøter to ganger pr. år. Dialogmøtet planlegges og gjennomføres av et samarbeidsutvalg valgt av frivilligheten. Til stede i dialogmøtene er alle lag og foreninger i kommunen invitert, politikere og administrasjonen. Møtet legger opp til etter metoder for samskapende dialoger.

Samskaping knyttet til kommunens plan- og utviklingsarbeid. Evaluering fra handlingsplan for Nærdemokratiske ordninger i Tønsberg viser at ulike former for samskapingsprosesser som ble utviklet under pandemiperioden tilfører demokratiske forbedringer på nye måter. Samskaping er en modell og en tilnærming hvor man finner fram til gode løsninger sammen med innbyggerne og ikke til. Det innebærer at når innbyggere inviteres inn til samskapingsprosesser skal hensikten være klar og det skal være tydelig hva som er handlingsrom og mulighet å samskape om. Dersom det er behov for å informere eller innhente innsikt i en sak vil ikke samskaping være riktig tilnærming.

Tønsberg kommune skal ta i bruk samskaping som et bærende prinsipp i kommunen som bidrar til økt tjenestekvalitet og brukertilfredshet.

Nærmiljøprat er en dialogisk metode utviklet i et samarbeid mellom Tønsberg kommune og politidirektoratet. Gjennom ulike prosesser inviteres innbyggere i et lokalområde i kommunen til dialog rundt forhold som opptar innbyggere, kommune, politikere, næringsliv, politi eller andre til fysiske eller digitale dialoger. Hensikten er i fellesskap finner fram til mulige løsninger for å endre styrke eller utvikle nye løsninger lokalt.

Sånn gjør vi det

- Samskaping i aktuelle planer, sikre at dette skjer.
- Det gis informasjon om medvirkning, hvordan jeg som innbygger kan medvirke.
- Det er løpende oversikt tilgjengelig på eget område på kommunens hjemmeside om lokaldemokratiordninger og aktuelle saker hvor det er lagt opp til innbyggermedvirkning.
- Informere og legge til rette for at innbyggere kan gjøre bruk av Åpenpost.

Nye tiltak

- Nærmiljøprat i lokalområder i kommunen.
- Styrke og skape engasjement rundt saker som budsjett.
- Kompetanseløft samskaping ansatte og innbyggere/foreninger.
- Digitalt innbyggerpanel.
- Retningslinjer og rutiner for lokaldemokratiordningen utarbeides.

Innsatsområde 3 Møteplasser i lokalmiljøet

Utfordringsbildet

- Ensomhet blant unge viser tall fra Ungdata at 11% rapporterer om ensomhet. Det er geografiske variasjoner i kommunen.
- Ensomhet for voksne øker, særlig rapporterer flere om nedstemthet og ensomhet etter 80-årsalderen.
- Unge ønsker seg møteplasser lavterskel rundt om i Tønsberg er innspill fra flere medvirkningsprosesser rundt planarbeider.
- Avstander spesielt i utkanten av kommunen skaper forskjellige muligheter
- Begrensa offentlig kommunikasjon, få og sjeldne avganger, i noen områder av kommunen

Sosial støtte, gode relasjoner og mulighet til deltagelse i samfunnet har stor betydning for livskvalitet, men også for demokratiet. En utfordring ved deltagelse er å sikre at alle stemmer har mulighet til å bli hørt. En måte å sikre deltagelse på er å legge til rette for offentlige møteplasser, fra grønne lunger til arenaer for kulturelle aktiviteter og sosiale møter.

Oversiktdokumentet for folkehelse i Tønsberg (2024) viser at det til dels er store forskjeller i andel barn og eldre i de ulike levekårsssonene i kommunen. Fra Ungdata og Ungdata junior er det til del store variasjoner mellom ulike områder i kommunen i forhold til hvor fornøyd barn og unge er med sitt lokalmiljø eller mulighet for å delta i organiserte aktiviteter. Det understreker behovet for å legge til rette for møteplasser lokalt for å sikre innsikt og innspill fra innbyggere i de ulike områdene i kommunen.

Sånn gjør vi det:

- Ordfører tilgjengelig for uformell dialog som ordførerhjørnet på Farmandstredet, Re-Torget og i kommunens servicesenter.
- Samarbeid med frivillighet
- Samarbeid lokalt med utgangspunkt i Nærmiljøprat
- Ta i bruk og legge til rette for å kunne bruke kommunens lokaler til lokale samlinger med formål om å styrke lokaldemokrati og medvirkning.
- Biblioteket brukes som arena for å styrke demokratiet, gjennom informasjon og arrangement.

Nye tiltak

- Det legges opp til at politikere og innbyggere kan møtes lokalt til formelle og uformelle møter.
- Biblioteket legger til rette for møte mellom innbyggere og politikere.
- Biblioteket legger til rette for arrangement knyttet til valg.

Innsatsområde 4 Ung medvirkning

Utfordringsbildet

- Barn og unges rett til medvirkning er tydeliggjort, men vi har lite kunnskap om metoder, hva som fungerer og hvorfor de fungerer.
- Vi har lite kunnskap om involvering fra ungdom og utsatte grupper.
- Det er en økende andel barn og unge som er utenfor organiserte aktiviteter

Kommunen trenger alle tilgjengelige ressurser for å skape gode lokalsamfunn, ikke bare voksne. Barn og unge er også en viktig ressurs. Medvirkning for barn og unge er styrket i den offentlige forvaltningen gjennom lovverk og i praksis. Barnekonvensjonen har fire generelle prinsipper som handler om ikke diskriminering, barns beste, barns rett til liv og utvikling og barns rett til å bli hørt.

Det gjenstår imidlertid en del arbeid for at barn og unge skal få reel medvirkning i saker som angår dem. For at vi skal få dette til har vi behov for å tenke nytt om hvordan vi involverer og utvikle både metoder, strukturer og en kultur for medvirkning.

Demokrati og medborgerskap er en del av læreplanen i skolen og skal gi eleven kunnskap om demokratiets forutsetninger, verdier og spilleregler, og gjøre dem i stand til å delta i demokratiske prosesser. Medvirkning i form av å bli hørt, oppleve at man har verdi og få bidra fremmer både helse, trivsel og læring.

Sånn gjør vi det

- Sørge for at barn og unge får bidra til å utvikle sine nærmiljø med kommunen og andre aktuelle samarbeidspartnere.
- La barn og unge være med på å sette mål i samarbeid med tjenestene.
- Sikre at barn og unge har innflytelse og involveres i beslutninger som angår dem.
- Ordfører møter barn og unge med jevne mellomrom i Biblioteket.

Nye tiltak

- Teste ut nye metoder som Ungdomslab.
- Særsilt satsing gjennom prosjektet Ung medvirkning, utvikle metoder og verktøy.

Litteratur

Bjerger, N. (2019): «Demokratiske innovasjoner i kommune-Norge: bidrag til et sterkere lokaldemokrati?», Masteroppgave i statsvitenskap, Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

Elstub, E. og Escobar, O. (2017): "A Typology of Democratic Innovations", paper to Political Studies Association's Annual Conference.

Geissel, B., & Jonas, M. (2013): Participatory Democratic Innovations in Europe: Improving the Quality of Democracy? Tyskland: Barbara Budrich Verlag.

Hanssen, G. S., Klausen, J. E., Winsvold, M. (2013): Erfaringer med nærdemokratiske ordninger i Norden. NIBIR Rapport 2013:4.

Kobro, L. (2023): Prinsipper for nærdemokrati. Læringspunkter fra et forsøk i Asker kommune. USN, SESAM senteret.

Kobro, L. U., og Brandtzæg, B. A. (2023): Snipp, snapp, snute? Sluttrapport for følgeforskning av en nærdemokratiske ordning i Asker kommune. Universitetet i Sørøst-Norge og Telemarkforskning

Kobro, L. U., og Brandtzæg, B. A. (2023): Så langt - så godt? Midtveisevaluering av en lokaldemokratisk ordning i Asker kommune. Universitetet i Sørøst-Norge og Telemarkforskning

KS (2019) Hvordan involvere innbyggere? Idehefte om medvirkningstiltak i kommuner og fylkeskommuner. Distriktssenteret 2019/01

KS. Godt lokaldemokrati- ei plattform.

Magnussen, H. I. F. og Paulsen, E. S. (2021): Digitale gjennomføringer som driver for demokratisk innovasjon. Masteroppgave USN.

Monkerud, L. Chr., Klausen, J. E. (2020): Fornying og utvikling av lokaldemokratiet i kommuner med vedtak om sammenslåing. NIBIR Rapport 2020:1

NIBIR/Uni Rokkansenteret 2013. (2013): Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen. Oslo: NIBIR/Rokkansenteret.

Ringholm, T. (2014): Nærdemokratiske ordninger i lys av kommunesammenslåinger. Norut

Smith, G. (2009): Democratic innovations. Designing Institutions for Citizen Participation. Cambridge University press

Sønderskov, M. (2019) Lokalpolitikernes holdninger til borgerdeltakelse: En propp for demokratisk innovasjon? Høgskolen i Innlandet.

Sørensen, E., Thorfing, J. (2007): Kendetegn ved et godt lokaldemokrati. Center for democratic network governance. Roskilde

Telemarkforskning. (2019)0017 Innbyggerinvolvering og samskiping i kommunesektoren. Bø Telemarkforskning.

Ulrick, J. (2016) Samskabelse en typografi. Danish University College, CLOU Skriftserie

Nettressurser, Tønsberg kommunes planer:

<https://www.tonsberg.kommune.no/f/p1/id06cc10c-2eb8-4728-857c-919a1100c696/tonsberg-kommuneplan-6102021.pdf>

<https://www.tonsberg.kommune.no/f/p1/i8b79a45d-135b-47e6-bbda-2f3974d801be/nardemokratiordninger.pdf>

<https://www.tonsberg.kommune.no/f/p1/i6c3180c7-d6bd-4279-8596-9ee7f52f7fd6/629321-01-levekarskartlegging-tonsberg-200922.pdf>

<https://www.tonsberg.kommune.no/f/p1/i0bc9b0ae-b551-439e-8048-0adea3579eb9/frivillighetsplan.pdf>

<https://www.tonsberg.kommune.no/f/p1/i1cdc0635-403d-48a3-b6ec-d49df06cbdfb/folkehelse-oversiktsdokument-2019.pdf>

Øvrige ressurser:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/kommunen-og-innbyggerne/nardemokratiske-ordninger/id2425372/>

<https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2014/10/141023-WS-n%C3%A6rdemokrati-NORUT.pdf>

<https://www.ssb.no/valg/faktaside/valg>

<https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2014/10/141023-WS-n%C3%A6rdemokrati-NORUT.pdf>

<https://www.frivillighetnorge.no/nyheter/ungfritid-no-undersokelse-nye-funn-om-barn-og-unges-deltagelse-i-fritidsaktiviteter>

<https://www.frivillighetnorge.no/nyheter/ungfritid-no-undersokelse-barn-og-unge-kjenner-ikke-til-fritidsaktiviteter>

Vedlegg

Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023

Valgdeltakelse

3905 Tønsberg

Krets	Stemme-berettigede	Forhånds-stemmegivning	%-vis oppmøte	Valgting-stemmegivning	%-vis oppmøte	%-vis totalt
0000 Hele kommunen	232	15	6,47%	2	0,86%	7,33%
0001 Sem	2312	430	18,60%	754	32,61%	51,21%
0002 Barkåker/Jareteigen	1804	345	19,12%	674	37,36%	56,49%
0004 Volden	1636	343	20,97%	657	40,16%	61,12%
0006 Eik/Klokkeråsen	4608	1189	25,80%	1744	37,85%	63,65%
0007 Presterød	14264	4159	29,16%	5416	37,97%	67,13%
0010 Tønsberg	11315	3945	34,87%	2702	23,88%	58,75%
0011 Vear	2928	731	24,97%	1119	38,22%	63,18%
0012 Revetal	4495	1554	34,57%	1115	24,81%	59,38%
0013 Undrumsdal	874	236	27,00%	303	34,67%	61,67%
0017 Våle	2436	652	26,77%	850	34,89%	61,66%
Total	46904	13599	28,99%	15336	32,70%	61,69%